

Received / Makale Geliş Tarihi 15.02.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 31.03.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (52)
pp / ss 232-239

Review Article / İnceleme Makalesi
10.5281/zenodo.15134788
Mail: editor@pejoss.com

Esmâ Nur Yalçın
<https://orcid.org/0009-0008-3716-3176>
Ankara / TÜRKİYE

Doç. Dr. Tuğba Belenli
<https://orcid.org/0000-0002-5923-9222>
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / TÜRKİYE

Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kazanımlarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi¹

Investigation of Secondary Education Turkish Revolution History and Kemalism Course Outcomes in terms of Root Values

ÖZET

Değerler, kökünü dünden alıp besleyerek bugüne ve hatta yarınlarımıza ışık tutan özün bir parçasıdır. Bu en güzel eğitimle koruyup içselleştirilebilir. Eğitim sadece akademik bilgi açısından başarılı bireyler yetiştirmek değildir. Asli görevi, temel değerleri benimsemiş bireylerin sorumluluklarını kavrayarak ahlaki ve etik yönde gelişmelerini sağlamaktır. Bir toplumun geleceği bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle sağlamlaştırıp geliştiren bireylerle mümkündür. Aile başta olmak üzere okullar, sosyal çevre, medya ve kitaplar değerler eğitiminin kazandırıldığı başlıca unsurlardır. Bu unsurları en güzel bağlayan yol ise bize eğitimin önemini vurgulamaktadır. Kuşkusuz ki okullardaki eğitimin planlı ve programlı yürütülmesi değerler eğitiminin gerçekleşmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

Eğitim sistemi değerleri kazandırmadaki görevini öğretim programını da içine alan eğitim programıyla yerine getirir. Programda yer alan kazanımlar kök değerleri, (adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) yansıtabilecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Bu değerler, ilişkili olduğu alt değerlerle harmanlanarak önem kazanacaktır. Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi kazanımları kök değerler açısından incelendiğinde ise kök değerlerin yoğun bir şekilde işlendiği fakat bazı değerlerin diğerlerine göre daha fazla işlendiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değerler Eğitimi, Kazanım, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

ABSTRACT

Values are part of the essence, rooted in the past and nourished to shed light on the present and even the future. The best way to preserve and internalize them is through education. Education is not merely about raising academically successful individuals; its primary duty is to cultivate individuals who embrace fundamental values, understand their responsibilities, and develop morally and ethically. The future of a society depends on individuals who reinforce and enhance these values with their competencies.

The primary elements that contribute to values education include families, schools, social environments, media, and books. The best way to connect these elements underscores the importance of education. Undoubtedly, the structured and systematic implementation of education in schools plays a crucial role in ensuring values education.

The education system fulfills its role in instilling values through an educational curriculum that encompasses the teaching program. The learning outcomes in the curriculum should be designed to reflect our root values justice, friendship, honesty, self-discipline, patience, respect, love, responsibility, patriotism and benevolence. These values gain significance when blended with their associated sub-values. When analyzing the learning outcomes of the secondary school course "History of Turkish Revolution and Kemalism " in terms of root values, it is evident that these values are extensively covered, although some are emphasized more than others.

Keywords: Values, Values Education, Learning Outcome, History of Turkish Revolution and Kemalism

¹ Bu çalışma ilk yazarın ikinci yazarın danışmanlığında yürüttüğü "Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabının Kök Değerler Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının bir kısmından üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Değerler inanılan, istenilen ve davranış için bir kıstas olarak değerlendirilen olgu şeklinde tanımlanabilmektedir. Znaniecki tarafından ortaya atılan “güçlü” veyahut “kıymetli” olmak anlamında “valera” kökünden gelmiştir (Doğan & Gülüşen, 2014, s.76-77).

Bunun yanı sıra değer bir toplum içinde benimsenerek hâlâ canlılığını koruyan kaynağını toplumsal, ideolojik veya ilahi temelden alan her çeşit kıymetler şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı zamanda toplum içinde kabul görmüş ve topluma anlam yükleyen ölçütler şeklinde de ifade etmek mümkündür (Yazıcı, 2006, s.501).

Birey eğitim yoluyla kazandığı bilgilerle kimlik oluşturur. Bu kimlik ile toplumun bir parçası olur, insanlarla ilişki kurar ve sosyalleşir. Toplumsal kültürün diğer nesillere aktarılmasıyla toplum ile bütün olur. Bundan hareketle öğrencilerin toplumla uyumlu ve sosyal bireyler olmalarında değerler eğitimin oldukça önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Eğitim zihnen daha etkilidir ve öğrencilerin tutum davranışlarını doğrudan etkilemektedir (Emiroğlu, 2017, s.117).

Kültürün bir parçası olan değerlerin işlenmesi büyük oranda eğitimle sağlanmaktadır. Eğitim politikalarının içinde değerler eğitime oldukça önem verilmektedir. Tüm eğitim kademelerinde öğretim programı kapsamında planlı olarak öğrencilere işlenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmada ise ortaöğretim tarih dersi kapsamında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders programındaki kazanımlar kök değerler açısından işlenerek farklı bir bakış açısı kazandırılacaktır. Kuşkusuz kültürün en önemli yapı taşlarından biri olan tarih, değerlerin özümsemesinde bize rehber olacaktır.

1.1. Yöntem

Bu araştırmanın modeli Nitel Sosyal Araştırma-Doküman Analizi'dir. Bir hedef doğrultusunda kaynak tarama, yazarak kaydetme ve değerlendirme yapma basamaklarını içerir. Kısaca kaynakların araştırılıp inceleme yapılması demektir. Başka kişi ya da kuruluşların çıkarmış olduğu eserlerin incelenmesidir (Sak& Şahin Sak& Şendil& Nas, 2021, s.230).

1.2. Verilerin Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Bu çalışmada elde edilecek veriler Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlarda yer alan kök değerler “Kazanım İnceleme Formu” ile toplanacaktır. Araştırmada elde edilen veriler, “betimsel analiz” yoluyla incelenecektir. Bu analizde, elde edilen veriler derin bir işleme tabi tutularak betimsel bir yaklaşımla önceden belirlenen temalar altında sunulması şeklinde gerçekleştirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öncelikle betimsel analizin kapsamı oluşturulacak ve bu bağlamda verilerin analizine göre hangi temayı kapsadığı belirlenecektir.

1.3. Verilerin Analizi

Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programındaki kök değerler incelenirken içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun kuralları, konuları, basmakalıp ve anlamları belirlemek için bulguların dikkatli, ayrıntılı ve planlı olarak analiz edilmesidir. Amaç kaynağın incelenmesi sonucu bulunan bulguları açıklayacak kavramlara ve bağlantılara erişmektir. Betimsel analiz ile özetlenmiş ve tahlil edilmiş, içerik analizi ile ayrıntılı bir şekilde sürece dahil edilir ve bağlantılar bulunur. Bu yöntemde en önemlisi benzer bulguları belirlenen kavramlar ve konular ışığında birleştirmek ve okuyucuların anlayabileceği şekilde revize etmektir (Baltacı, 2019, s.377).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde değerler ve kök değerlerin tanımlanması üzerinde durulacaktır.

2.1. Değerler

Bulduğumuz yüzyıl içinde büyüyen iç karışıklıklar, terör, şiddet vb. içeriklerden medya yoluyla öğrenciler de haberdar olmaktadır. Uzmanlar ve aileler bu durumun değerler eğitimi ile aşılabileceğini düşünmektedir. Birey doğup büyüdüğü toplumun şartlarına alışır ve bu tutuma göre kişiliğini oluşturur. İnsanoğlu düşüncelerini, birikimlerini, bildiklerini, farklı yollarla diğer insanlara aktarım yapar. Yani tarih boyunca insanoğlu kültürünü sonraki nesile aktarmış ve aktarmaya devam edecektir. Aktarma sürecinde ise en etkili kısmı eğitim faktörü oluşturacaktır (Çankırılı, 2003, s.11).

Yaradılış gereği yetenekler ancak eğitim ile geliştirilebilir. Bu sayede geleneklerimizi koruyabilir, özgür yaşayabilir ve gelecek nesillere zenginlik bırakabiliriz. Bu sebeptendir ki her bireyin değeri kaliteli bir eğitimden geçer (Dilmaç, Ulusoy, 2018, s.2).

Değerler insanlara neyin mühim olduğunu, davranışlarımızın nasıl olması gerektiğini gösteren anlam yüklü unsurlardır. Okulların hedeflerine bakıldığında vatanını sevme, tertipli olma, fikir üretebilir olma, girişken olma gibi önemli birçok kavramın olduğunu görmekteyiz. Bir araç olarak eğitim ise bu değerlerin bilincinin öğrencilere aşılması olmuştur. Bu sebeple eğitimciler öğrenciye yol gösterirler (Topal, 2019, s.248). Eğitimciler görevlerini iyi bilip bu hususta hata yapmadan çalışmalıdırlar. Ayrıca okulda verilen değerler eğitimi tek başına yeterli değildir. Bu sebeple ebeveynler olabildiğince değerler konusunda çocuğuna yardımcı olmalıdır (Dilmaç, Ulusoy, 2018, s.59).

Milli Eğitim Temel Kanun'una baktığımızda öğrencilere değerler öğretiminin işlenmesinin hedef alındığını görmekteyiz. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun birinci bölümünde yer alan Türk Milli Eğitiminin amaçları adlı bölümde ise durum şu şekilde belirtilmiştir:

Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin kültürel değerlerini özümseyen, yurdunu ve halkını seven, devletine karşı sorumluluklarının bilincinde olan vatandaşlar yetiştirmek, insan haklarına duyarlı toplumsal gelişmelere katkıda bulunan verimli bireyler yetiştirmek (Milli Eğitim Temel Kanunu- Madde2).

2.2. Kök Değerlerin Tanımlanması

Değer eğitimi, eğitimin asıl amaçlarından biridir. Bu sebeple öğretmenler değerleri müfredatların bütünüyle parçası olarak görmelidir. Bunun yanı sıra öğrencilere okul içi ve dışında pekiştirmeleri için fırsatlar sunulmalıdır. Kalıcılığın sağlanması için sorgulama, araştırma yapma, drama gibi yöntemlerle aktarılmalıdır. Etkili bir sınıf ortamının dışında okul ve aile iş birliği içerisinde olmalıdır. Talim Terbiye Kurulu “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” adlı raporda on kök değere yer vermiştir. Bunlar; *adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik* (Talim ve Terbiye, s.8). Bu değerlerin eğitim aracıyla verilmesi toplumda birlikteliğin meydana gelmesini sağlayacaktır. İnsanların birlik içinde uyumlu bir şekilde hayat sürmesi daha mümkün olacaktır. Böylece eğitimde genel ve uzak hedef esas alınarak istedik fertlerin yetiştirilmesi için avantaj olacaktır (Turan& Bozkurt, 2027, s.7).

2.2.1. Adalet

İslam Ansiklopedisine göre *adalet* (1988: 341) ahlâk, fıkıh ve hadis alanında yakın manalarda kullanılan bir sözcüktür. Davranışta doğru olmak, eşit kılmak ve olmak gibi anlamlara gelmektedir. Kökeni Arapça olup eşit olmak, ayırmamak, denk ve dengeli olmak, düzgün olmak, doğru olmak olarak tanımlanır. Kanunlarla edindiğimiz hakları tüm bireylerin kullanması, adaleti sağlayan kuruluşlar, bireylere hakkı olanı sağlama şeklinde de tanımlanmaktadır (Keskin& Arslan, 2023, s.2904). Öğretmen hem akademik bilgi açısından hem de iletişim anlamında adaletli davranmalıdır. Mesela harekete geçmeden önce söyleyeceklerini ve davranışlarını bir gerekçeye dayandırmalıdır. Okulda öğrenciler arasındaki sıkıntılı durumlarda yanlı olmaksızın gerekçeye bağlı olarak hüküm vermelidir. Aynı tutumu öğrencilerinden görmek istediğini de bariz bir şekilde göstermelidir (Turan& Ulusoy, 2014, s.22).

2.2.2. Dostluk

Duygu ve fikirleriyle uyum içinde olan olumlu bağ kuran bireylerin her zaman birbirlerine yardımcı olup mutluluklarını hüznelerini ve sorunlarını paylaşmalarına denilmektedir (Akhan&Subaşı&Açıl,2020, s.117). Maddi ve ruhani hazinesini doldurmak, alıcı olmaktan ziyade verici olmak, dost edinmek için önemlidir. İnsanlar dostluklarını kabahatleriyle ve doğrusuyla kabul etmelidir (Dilmaç& Ulusoy, 2014, s.27).

2.2.3. Sorumluluk

Değerler eğitiminde bireylerin kendilerine yetecek, hoşnut olacakları bir yaşam sürmesi amaçlanmıştır. Bireylerin herhangi bir sorunun üstesinden kendisinin gelebilmesi, bu sorunları çözümlenebilmesi ve önüne çıkan avantajları seçebilmesi hedeflenmiştir. Kısaca amaç sorumluluk bilincinde fertler yetiştirmektir. Sorumluluk değeri ahlaki yapımızın canlı kısmıdır. Bireyin kendisine ve diğer insanlara itina göstermesini, üstüne düşeni tam anlamıyla yapmasını önüne çıkan zorlukları hafifleterek ideal bir toplum ve kainat için çabalamasını kapsar (Gündüz, 2015, s.141-142).

2.2.4. Saygı

Bireyler canlılara değer veren olumlu yaklaşan diğerlerinin haklarına saygılı olan kişiler yetiştirmektir. Bu hedefe yönelik en mühim unsurun saygı değeri olduğu söylenebilir. Saygı değeri bir kimsenin sahip olduğu değere saygı göstermek demektir. Bireyin kendisine saygısı tüm bireylerin haklarına saygı gösterdiğinin kanıtıdır. Ayrıca tüm çevresine de saygılı olduğunu gösterir (Gündüz, 2015, s.142).

2.2.5. Yardımseverlik

Toplumda yaşayan insanların birbirlerine olan bağıni kuvvetlendiren, eksik yanlarını dolduran değer yardımseverliktir. Yardım kelimesi bireyin olanaklarını ve etkinliğini başka bireyler için kullanmasıdır. Yardım etmek sadece maddi bir eylem olmayıp manevi unsurları da kapsamaktadır. Örneğin bir kimsenin sorununu dinlemek, hüznün ve yas sevincini paylaşmakta yardımseverliğin göstergesidir. İhtiyacı olan bireylere yardım etmektir. Sosyal kuruluşlara maddi yardımda bulunmaktır. Gönülden yapılan hareketler bütünüdür (Gündüz, 2015, s.176-177).

2.2.6. Sevgi

Bireye ve yaşama verilen değer oldukça fazladır. Bireyler arasındaki birliktelik sevinç ve huzur mühimdir. Bireyleri sevmek, insan sevgisi sonsuzdur (Dilmaç& Ulusoy, 2014, s.26).

2.2.7. Vatanseverlik

Yurdunu sevmek, gerektiğinde yurdu uğruna fedakârlık yapma şeklinde tanımlanmıştır. Davranışsal veya sözel olarak yurdunu korumak, yurdu için mücadele verip hayatını kaybedenlere minnet duymak, o kişileri yüceltmek ve onları hatırlamak olarak da ifade edilmektedir. Ulusun bir oluşuna ve yurdun bütün olduğuna şuurlu olarak inanmaktır. Ait olduğu yurdun ve ulusun tüm niteliklerini bilen kültürel ve tarihi değerine hâkim ve bu değerleri yükselterek şahsına düşen tüm vazifeleri yerine getirmektir (Faiz&, Karasu Avcı& Turan, 2021, s.68-69).

2.2.8. Dürüstlük

Dürüstlük kelimesinin köküne baktığımızda doğru olan yanlış olmayan eksiksiz manasına gelmektedir. Doğru olmak saf olmak ve namuslu olmak manasına da gelmektedir. Doğrudanlık ve açık olmak şahsi özelliklerine sahip olmayı da barındırır (Demirkaya& Çal, 2018, s.1965).

Dürüstlük değeri bireylerin hem davranışlarının hem de söylemlerinin hakikate uygun olarak verilmesidir. Dürüstlüğün olduğu toplumlarda refah ve mutluluk sağlanmış olacak ve böylelikle sağlam bir toplum ortaya çıkacaktır. Dürüstlüğün olmadığı toplumlarda ise bireylerin birliktelik sağlaması zorlaşacaktır (Uzunkol& Ata, 2023, s.132).

2.2.9. Sabır

Sabır değeri hüznü olaylara karşı tepki vermeden geçmesini beklemek şeklinde tanımlanmaktadır. Ahlaki olarak da insanın karşılaştığı sorunlar karşısında metanetli olmasıdır. Negatif şeyleri pozitif yapmak için gösterilen çabadır (Ege, 2013, s.71). Gecikme durumundaki verdiğimiz tepkilere denilmektedir. Ayrıca duygudaşlık ve dinginlik gibi duyguları yansıtmaktadır. Davranış açısından incelediğimizde beklemek duygusal açıdan ise durgun kalmayı gerektirir. Ayrıca zamansal bir kavram olarak da değerlendirilir. Bu yüzden sabrı değerlendirmek zordur (Eliüşük& Arslan, 2016, s.68-69).

2.2.10. Özdenetim

Özdenetim net bir şekilde davranışın kasti kontrol şeklidir. Bundan ötürü bireyin hareketlerini maksadıyla uyumlu duruma getirmesini gerektirir. Bireyin tepkilerini belli standartlara uygun (toplumsal, ahlaki vb.) duruma getirmek ve uzun süreli amaç doğrultusunda değiştirme yetisini anlatır. Yani bireyin sosyal ahengi için kendi gidişatını bulmasına yardımcı olur. Ayrıca toplumsal düzenin problemsiz bir şekilde işlemesini sağlamaktadır. Uygun olanı yapmak için çıkarıcı ve ahlaki değerlere uygunsuz tutumların hakkında gelmek için mühim bir süreçtir (Taneri, 2022, s.591).

3. BULGULAR

Tablo1. Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programında yer alan “Kök Değerler” ile ilişkili kazanımların ünite ve kazanımlara göre dağılımı

Kök değer	Ünite	Kazanım Numaraları	Kazanım sayısı
Adalet	20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya, Millî Mücadele, Atatürkçülük ve Türk İnkılabı, İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya, II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya, II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya, Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye, 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya	İ.T. 1.4., 2.3., 2.6., 3.2., 3.3., 3.4., 3.5., 4.1., 4.2., 4.3., 5.1., 5.3., 6.1., 6.2., 7.1., 7.2., 7.3., 8.2.	18
Dostluk	Millî Mücadele, II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya	İ.T. 2.1., 6.3.	2
Dürüstlük			-
Özdenetim	Millî Mücadele	İ.T. 2.1., 2.2., 2.7., 7.3.	4
Sabır	Millî Mücadele,	İ.T. 2.4., 2.1. 2.5.	3
Saygı	Atatürkçülük ve Türk İnkılabı	İ.T. 3.4., 5.1.	2
Sevgi			-
Sorumluluk	20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya, Millî Mücadele, Atatürkçülük ve Türk İnkılabı	İ.T. 1.1., 1.4., 2.5. 2.7., 2.1., 2.2., 3.4., 3.5., 3.6.	9
Vatanseverlik	20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya, Millî Mücadele, Atatürkçülük ve Türk İnkılabı, İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya, II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya, Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye, 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya	İ.T. 1.2., 1.3., 1.4., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7., 3.1., 3.2., 3.4., 3.5., 3.6., 3.7., 3.8., 4.2., 5.2., 7.2., 8.1., 8.2.	22
Yardımsızlık	Millî Mücadele, II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya	İ.T. 2.4., 2.5. 2.1., 6.3.	4

Tablo1 incelediğimizde T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kazanımlarında “adalet” değeriyle ilgili 18, “dostluk” değeri ile ilgili 2, “özdenetim” değeriyle ilgili 4, “sabır” değeri ile ilgili 3, “saygı” değeri ile ilgili 1, “sorumluluk” değeriyle ilgili 9, “vatanseverlik” değeriyle ilgili 22, “yardımsızlık” değeri ile ilgili 4 kazanım vardır. “Dürüstlük” ve “sevgi” değeriyle ilgili kazanım bulunamamıştır.

Tablo 2. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı ünitelerinde yer alan kök değerler

Ünite Adı	Ünitelerde Yer Alan Kazanımlarla İlişkili Kök Değer
20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya	Adalet, Sorumluluk, Vatanseverlik
Millî Mücadele	Vatanseverlik, Adalet, Yardımsızlık, Sabır, Yardımlaşma, Sorumluluk
Atatürkçülük ve Türk İnkılabı	Vatanseverlik, Adalet, Sorumluluk, Saygı
İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya	Adalet, Vatanseverlik, Özdenetim
II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya	Adalet, Vatanseverlik, Saygı
II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya	Adalet, Dostluk, Yardımsızlık
Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye	Adalet, Vatanseverlik, Özdenetim
21.Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya	Adalet, Vatanseverlik

Tablo 2’yi incelediğimizde “20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya” ünitesinde *adalet*, *sorumluluk* ve *vatanseverlik* olmak üzere 3 kök değer yer almaktadır. “Millî Mücadele” ünitesinde *vatanseverlik*, *adalet*, *yardımsızlık*, *sabır*, *yardımlaşma* ve *sorumluluk* olmak üzere 6 kök değer yer almaktadır. “Atatürkçülük ve Türk İnkılabı” ünitesinde *vatanseverlik*, *adalet*, *sorumluluk* ve *saygı* olmak üzere 4 kök değer yer almaktadır. “İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya” ünitesinde *vatanseverlik*, *adalet* ve *özdenetim* olmak üzere 3 kök değer yer almaktadır. “II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya” ünitesinde *vatanseverlik*, *özdenetim* ve *adalet* olmak üzere 3 kök değer yer almaktadır. “II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya” ünitesinde *adalet*, *dostluk* ve *yardımsızlık* olmak üzere 3 kök değer yer almaktadır. “Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye” ünitesinde *adalet*, *özdenetim* ve *vatanseverlik* olmak üzere 3 kök değer yer almaktadır. “21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya” ünitesinde *vatanseverlik* ve *adalet* olmak üzere 2 kök değer yer almaktadır.

3.1. İlgili Kök Değer Açıklamaları

3.1.1. 20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya

1. Kazanımı incelediğimizde Mustafa Kemal’in almış olduğu eğitim ve askerlik hayatı başta *vatanseverlik* olmak üzere *sorumluluk* değeriyle de ilişkilendirilebilir.
2. Kazanımı incelediğimizde İkinci Meşrutiyeti hazırlayan fikri siyasi ve sosyal gelişmeler bağlamında İttihat ve Terakki Cemiyeti *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.
3. Kazanımı incelediğimizde Çanakkale Cephesi’ndeki deniz ve kara zaferleri ile Kütü’l-Amâre zaferi *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.

4. Kazanımı incelediğimizde Mondros Ateşkes Anlaşması başta *vatanseverlik* olmak üzere *adalet* ve *sorumluluk* değerleriyle de ilişkilendirilebilir.

3.1.2. Millî Mücadele

1. Kazanımı incelediğimizde Kuvay-ı Milliye hareketi doğrudan *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir. Aynı zamanda Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı Havza ve Amasya genelgeleri, yerel kongreler, Erzurum ve Sivas kongreleri, Misak-ı Millî kararları da *vatanseverlik* ve *sorumluluk* değeriyle ilişkilendirilebilir.

2. Kazanımı incelediğimizde BMM' nin açılması başta *vatanseverlik* olmak üzere *sorumluluk* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3. Kazanımı incelediğimizde Sevr Antlaşması ve Atatürk'ün bu antlaşmaya tutumu başta *vatanseverlik* olmak üzere *adalet* değeriyle ilişkilendirilir.

4. Kazanımı incelediğimizde Doğu ve Güney cephelerinde verilen mücadele doğrudan *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilir. Ayrıca Güney Cephesindeki mücadele *yardımseverlik* ve *sabır* değeriyle ilişkilendirilebilir.

5. Kazanımı incelediğimizde düzenli ordunun kurulması ve Batı Cephesinde elde edilen başarılar, İstiklal Marşının kabulü, Tekâlif-i Milliye emirleri *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca Tekâlif-i Milli emirleri *yardımlaşma* ve *sorumluluk* değerleriyle de ilişkilendirilebilir.

6. Kazanımı incelediğimizde Mudanya Ateşkes Anlaşması *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir. Sevr Anlaşması ile Lozan Anlaşması karşılaştırılarak *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.

7. Kazanımı incelediğimizde Şerife Bacı, Fatma Seher Erden gibi kadın kahramanlar ve Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak gibi şahsiyetlerin mücadeleleri örnek verilerek *vatanseverlik* ve *sorumluluk* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3.1.3. Atatürkçülük ve Türk İnkılabı

1. Kazanımı incelediğimizde Atatürk ilkeleri *vatanseverlik* ve *adalet* kök değeriyle ilişkilendirilebilir.

2. Kazanımı incelediğimizde Ankara'nın başkent oluşu *vatanseverlik*, 1924 Anayasasının kabulü *adalet* kök değeri ile ilişkilendirilebilir.

3. Kazanımı incelediğimizde hukuk alanında yapılan yenilikler doğrudan *adalet* kök değerleriyle ilişkilendirilebilir.

4. Kazanımı incelediğimizde eğitim alanında yapılan yenilikler *vatanseverlik*, *adalet* ve *sorumluluk* değeriyle ilişkilendirilebilir.

5. Kazanımı incelediğimizde toplumsal alanda yapılan yenilikler *adalet*, *sorumluluk*, *saygı* ve *vatanseverlik* kök değerleri ile ilişkilendirilebilir.

6. Kazanımı incelediğimizde ekonomik alanda yapılan yeniliklere bakıldığında İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir. 1929 ekonomik bunalımına karşı alınan tedbirler *sorumluluk* değeriyle ilişkilendirilebilir.

7. Kazanımı incelediğimizde sağlık alanında yapılan yenilikler *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.

8. Kazanımı incelediğimizde millî tarih bilinci, vatan sevgisi, millî dil, millî egemenlik, millî kültür, birlik ve beraberlik doğrudan *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3.1.4. İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya

1. Kazanımı incelediğimizde çok partili hayata geçiş çabaları ve bunların devamlılığının sağlanamaması *özdenetim* değeriyle ilişkilendirilebilir. Aynı zamanda I. Ve II. Meclisin teşekkülündeki yöntem ve süreçte *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.

2. Kazanımı incelediğimiz Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Musul Sorunu *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir. Hatay'ın anavataana katılması *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3. Kazanımı incelediğimizde komünizm, sosyalizm ve liberalizm ideolojileri *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3.1.5. II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya

1. Kazanımı incelediğimizde Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kuruluş amacı *adalet* ve *saygı* değeriyle ilişkilendirilebilir.
2. Kazanımı incelediğimizde tarımsal ürünlerin ordu ihtiyacına yönlendirilmesi *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.
3. Kazanımı incelediğimizde Atlantik Bildirisi ve Postdam Konferansı *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3.1.6. II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya

1. Kazanımı incelediğimizde 1946 ve 1950 seçimleri ile seçim sistem ve usullerindeki değişimler *adalet* değeri ile ilişkilendirilebilir.
2. Kazanımı incelediğimizde Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne girmesi *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.
3. Kazanımı incelediğimizde Marshall yardımları *dostluk* ve *yardımseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3.1.7. Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye

1. Kazanımı incelediğimizde İran- Irak savaşları ve Arap-İsrail savaşları *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.
2. Kazanımı incelediğimizde Kıbrıs Barış Harekâtı, Ege Adaları, Batı Trakya Türklerinin sorunları *vatanseverlik* ve *adalet* değerleriyle ilişkilendirilebilir.
3. 1961 ve 1982 anayasaları, 27 Mayıs Darbesi ve 1980 askeri darbesi *adalet* ve *özdenetim* değeriyle ilişkilendirilebilir.

3.1.8. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya

1. Kazanımı incelediğimizde terör örgütlerinin ortaya çıkış nedenleri ile önlemeye yönelik tedbirler *vatanseverlik* değeriyle ilişkilendirilebilir.
2. Kazanımı incelediğimizde Bosna-Hersek Savaşı *vatanseverlik* ve *adalet* değeriyle ilişkilendirilebilir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde kök değerlerin işlenmesi öğrencilere tarih bilincini kazandırmada oldukça önemli bir yere sahiptir. Geçmiş analiz ederek geleceğe yön verebilmek, millî şuur ve millî kimliği güçlendirmek başlıca yararlarından. Öğrencilerin akademik bilgi yanında ahlaki ve sosyal değerler çerçevesinde kavramalarını sağlamaktadır. Ayrıca kişisel ve toplumsal sorumlulukları yerine getiren, kültürel mirasına sahip çıkan bilinçli bireyler yetiştirmeyi ön plana çıkarmaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulu müfredatlarla öğrencilere aktarılması hedeflenen değerleri *adalet*, *dostluk*, *dürüstlük*, *özdenetim*, *sabır*, *saygı*, *sevgi*, *sorumluluk*, *vatanseverlik*, *yardımseverlik* şeklinde açıklamıştır. Öğretim programı incelendiğinde 8 ünite için toplam 33 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlar içerisinde yukarıda bahsedilen on kök değerden *adalet*, *dostluk*, *özdenetim*, *sabır*, *saygı*, *sorumluluk*, *vatanseverlik* ve *yardımseverlik* değerlerine yer verilmiştir. *Dürüstlük* ve *sevgi* değerine yer verilmemiştir. En çok vurgu yapılan değer ise *vatanseverlik*, bunun ardından ise *adalet* değeri gelmektedir. Ünite olarak bakıldığında ise *adalet* değerinin 8 ünitenin tamamında işlendiğini görülmektedir. *Yardımseverlik* ve *özdenetim* değerlerinin eşit oranda fakat az sayıda olduğunu görülmektedir. *Sabır* ve *saygı* değerine ise bu değerden de az yer verilmiştir. *Vatanseverlik* değeri ise II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya ünitesi hariç diğer 7 ünite de işlenmiştir. En çok kök değer ögesine ise toplam 6 olmak üzere (*vatanseverlik*, *adalet*, *yardımseverlik*, *sabır*, *yardımlaşma*, *sorumluluk*) Millî Mücadele ünitesinde yer verilmiştir. En çok işlenen *vatanseverlik* ve *adalet* temaları ise sadece bir ünite de (21.Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya) birlikte kullanılmıştır. Yani sekiz ünitenin birinde yalnızca *vatanseverlik* ve *adalet* değerlerine birlikte yer verilmiştir.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi denildiğinde kuşkusuz akla ilk gelen değer vatanseverliktir. Dolayısıyla kazanımlar incelenmeden de bu değer ön planda olduğu tahmin edilebilir. Fakat kazanımlar incelendiğinde on kök değer içerisinde sevgi ve dürüstlük değerlerinin yer almaması, adalet ve vatanseverlik dışındaki değerlerin oldukça az olması dağılımı etkilemiştir. Bu sebeple kazanım sayısı artırılarak adalet ve vatanseverlik dışındaki değerlerinin dağılımı da artırılabilir. Ayrıca T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının öğrencilere kök değerleri kazandırma da ne kadar etkili olduğu nicel bir çalışmayla araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akhan, N. E., Subaşı, E., & Açıl, F. B. (2020). Öğretmen Adaylarının Kök Değerlere İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 115-134.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Coşkun Keskin, S., & İçöz Arslan, E. (2023). 9-17 Yaşındaki Çocukların Adalet Değerine Yüklediği Anlamların Metaforlar Aracılığıyla Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(240), 2903-2928.
- Çağrıncı, M. "ADÂLET", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/adalet#1-ahlak> (12.01.2025).
- Çankırlı, A. (2015). *Ailede ve Okulda Değerler Eğitimi*. Zafer Yayınları.
- Demirkaya, H., & Çal, Ü. T. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dürüstlük Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1964-1980.
- Doğan, B., & Gülüşen, A. (2014). Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Ege, Remziye. (2013) "Anlam Alanı İçinde Sabrı Bir Tutum Olarak Yeniden Düşünmek". *Dini Araştırmalar*, 16(12), 67-86.
- Eliüşük, Ayşe & Arslan, Coşkun. (2016). Sabır Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14 (31), 67-86.
- Emiroğlu, B. (2017). Değerler Eğitiminin Gençlerin Sağlıklı Sosyalleşmelerine Etkisi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 2(3), 115-126.
- Faiz, M., Karasu Avcı, E., & Turan, S. (2021). Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının Vatanserverlik Değerine İlişkin Görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 67-87.
- Gündüz, M. (2015). *Değerler Eğitimi*. Maya Akademi Yayınları.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Taneri, A. (2022). Öz Denetim Değerinin İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Kitabı Metinlerinde Bulunma Durumunun İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 590-599.
- Turan, M. & Bozkurt, E. (2021). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Vize Tek Yayınları.
- Turan, R. & Ulusoy, K. (2014). *Farklı Yönleriyle Karakter Eğitimi*. Pegem.
- Ulusoy, A. & Dilmaç, B. (2014). *Değerler Eğitimi*. Pegem.
- Uzunkol, E., & Ata, H. İ. (2023). Ortaokul Öğrencilerinin Doğruluk-Dürüstlük Değer Algılarının İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 130-145.
- Yazıcı, Dr. Kubilay. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-22.
- Kandıra İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2025). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine. https://kandira.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/04202207_18160003_basin_aciklamasi-program.pdf